

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

ԼԹ. ՅԱՐԻ 1925

Տարեկան 1 ստորիկով:

ԹԻԻ 9-10
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ-ՅՈՎՏԵՄԲԵՐ

† Հ. ՊՕՂՈՍ Վ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Աղետալիք եւ ազգային տեսակէտով յաւետ ողբալի 1915էն ի վեր՝ Միաբանութիւնս, քախտակից միշտ իր ազգին արինոտ ճակատագրին, չկրցաւ տակաւին թօթափել իր վրայէն սգոյ տխուր հանդերձը՝ զգենլու համար այն պատմունանը, զոր կեանքը կ'ընծայէ իրեն մահուան աւերակներու վրայ նոր կենսունակութիւն եւ նոր զաղափար տնկելու համար: Կարելորդ դէմքերու անփոխարինելի կորստէն տակաւին գլխակոր եւ թախիծը մեր սրտին՝ ահա կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը նաեւ Հ. Պօղոս Վ. Զաքարեանի, որուն հայրախնամ դաստիարակութիւնը վայելած է Միաբանութեանս ներկայ անդամներուն գրեթէ չորսին երեքը:

Հանգուցեալը ծնած է 16 Փետր. 1864 Կոստինա, ուր առած է իր սկզբնական կրթութիւնը:

1881ին զինք կը գտնենք Կ. Պոլիս, ոսկից քիչ ատենէն Ազարեան Պատրիարքին առանձին կարգադրութեամբ ուրիշ չորս ընկերներու հետ կ'անցնի Տրիեստ, հոն Միխիթարեանց հսկողութեան տակ իբրեւ սան Բժիշկ Անանեանի յաճախելու համար աւստրիական պետական գիմնազիոն: Առանձին բերում ունենալով դաստիարակչական ճիւղին ուսումնատենջ պատանին ամենամեծ եռանդով հետամուտ կ'ըլլայ իր դասերուն, մտադրութեամբ կը հետեւի ուսուցիչներուն ամէն մէկ գնացքին, շարժումներուն եւ դասաւանդութեան կերպերուն: Աստուած իր սրտին այս ազնիւ բերման լիապէս զոհացում տուաւ, բայց բոլորովին ուրիշ կերպով: Հազիւ երկու տարի էր, որ Տրիեստ կը գտնուէր եւ ահա կը սկսի իր ներսն արդէն հոգեկան նոր խմորում մը, որ զինք վերջ ի վերջոյ կը հեռացնէ աշխարհական վիճակէ: 1883ին ուրիշ երկու ընկերներու՝ † Հ. Բառնաբաս Վ. Պիլե-գիկճեանի եւ Հ. Մկրտիչ Վ. Նորշուան հետ իր քայլերը կ'ուղղէ դէպի Վիեննա, ուր 1884ին Միաբանութեանս զգեստը կ'առնու եւ յաջորդ տարին ալ ուխտադրութեամբ նոյնին անդամ կ'ըլլայ: Ուխտադրութենէն 1½ տարի վերջը կը կարգուի արդէն

Բ. Վարիչ Միաբանութեանս կղերանոցին եւ երբ 2 Հոկտ. 1887 քահանայական Ս. աստիճանը կ'ընդունի, կը բարձրացուի նաեւ Ուսուցչութեան պաշտօնին, զոր մեծ եռանդով եւ նաեւ յաջողութեամբ կը շարունակէ մինչեւ իր մահը: 1892էն 1898ի շրջանին զինք կը գտնենք մերթ Կ. Պոլիս իբրեւ Գործակալ եւ Ուսուցիչ եւ մերթ Իզմիր իբրեւ Ուսուցիչ:

Այլեւս գործնական կեանքի մէջ ըստ բաւականի եփուած եւ հասունցած՝ կը կարգուի յաջորդ տարին Այտընեան Աբբասօրմէ Ընդհանուր Վարիչ Միաբանութեանս Կղերանոցին եւ այս ծանր եւ պատասխանատու պաշտօնին մէջ կը մնայ մինչեւ 1916ին կէսերը: Իր գործօնէութեան ընդուն եւ արդիւնալիւր շրջանն է այս. Կղերանոցիս մատենադարանն կը նոխացընէ բազմաթիւ գրքերով, ուսմանց նոր զարկ կու տայ եւ ամեն

առանց որուն

ամէն ջանք եւ

վաստակ ի

գուր էր եւ

անօգուտ, կը

յաջողի նա իր

տաաշնորդու-

թեան տակ

դաստիարա-

կուող մատաղ

սերունդին

սրտերու մէջ

նոգի ներշն-

չել, Մխիթա-

րայ հոգին, որ

համակ եռանդ

էր եւսէր դէպի

իր Ազգն ու Ե-

կեղեցին: Թէ

այսօր Միա-

բանութեանս

թեանս եւ կը շարունակէր մնալ նոյն բարձր պաշտօնին մէջ մինչեւ 1920ի Ընդհանուր Ժողովը: Այնուհետեւ կ'առաքուի Կ. Պոլիս իբրեւ Ընդհ. Վարիչ Միաբանութեանս Ուսանողարանին, ուսկից Հ. Բ. Պիլեգիկճեանի յանկարծական մահուան վրայ՝ կը կոչուի դարձեալ Վիեննա իբրեւ Մեծաւոր Մայր վանքին եւ Ընդհ. Խորհրդական եւ անդամ վարչութեան: Դժբախտաբար Հանգուցեալը շատ տարիներէ ի վեր ներքին ծանր հիւանդութենէ մը կը տառապէր. որ օրէ օր սաստկանալու ծանր բնոյթ առնելուն բժիշկներու 12 օր յետոյ սրտի կաթուած ստանալով՝ Յուլ. 5ին առտու ժամը 4¹/₂ին կը վախճանի:

Առանձնապէս Հանդիսի հայող նիւթերով, քանի մը մատենախօսականներ դուրս հանելով, գրեթէ չէ զբաղած Հանգուցեալը, եւ այս՝ շատ ալ բնական է առաւելապէս ուսուցչական եւ դաստիարակչական ասպարէզի մէջ գործողի մը համար: Գրած է «Գործնական քերականութիւն գերմաներէն լեզուի», Ա. Մասն, 1890, Բ. Մասն, 1891, ասոնց

Հ. ՊՕԶՈՍ Վ. ԶԱԶԱՐԵԱՆ

երիտասարդ ուժերը Վիեննական համբաւաւոր համալսարանը կը յաճախեն եւ ակադեմիական կրթութեան դասինիով իսկ կը պատկուին, այս ալ մասամբ իր ջանքերուն արդիւնքն է:

1909էն ի վեր ընտրուած էր Հանգուցեալը նաեւ Ընդհանուր Խորհրդական.

Միաբանու-

համառօտը՝ «Ծարերք գերմ». քերականութեան», 1890, «Ժողկաքաղ ընթերցուածք»
գերմ.- հայ.. բառարանով 1891 եւ ուրիշ երկու երեք փոքրիկ պրակներ հոգելոր նիւթերու
վրայ: Գերմ. .Քերականութեան ընթացքը, որ աշխատասիրուած էր Օտտո Սաուէրի
մեծօրով, ունեցաւ իր երկրորդ տպագրութիւնը բոլորովին արդի մեծօրով (Բէօնէր,
Հանգէնշայդ եւ գլխաւորաբար Հալլվաքս վերջը): Անտիպ կը մսան «Պատմութիւն
իմաստասիրութեան», յատկապէս դպրոցներու համար գրուած «Գերմաներէն-Հայե-
րէն բառարան», մը, բայց մանաւանդ «Հայերէն գերմաներէն բառարան», մը, որուն
նպատակը աւելի ընդհանուր ըլլալուն շատ աւելի ճոխ է եւ ընդարձակ. Վերջինս առաջ-
նակարգ գործ մըն է եւ կը գերազանցէ Հեյդնակին միւս բոլոր աշխատութիւնները եւ
նակարգ գործ մըն է եւ կը գերազանցէ Հեյդնակին հայ աշխատութեամբ հրապարակ ելած
եթէ չեմ սխալիր՝ նաեւ օտար լեզուներու մասին հայ աշխատութեամբ հրապարակ ելած
բոլոր բառարանները: Հոս Հանգուցեալը մոզայիկի նկարահանի մը պէս թանձրացուցած
է կարծես իր իսկ անձին պատկերը. ծայր աստիճանի ճշգրտութիւն, կանոնաւորութիւն,
մաքրութիւն, անտարտամ ապահովութիւն, բազմակողմանիութիւն եւ լրջութիւն՝ ամե-
նացայտուն յատկութիւններն են այս սքանչելի գործին, որուն վրայ եօթ տարի իր ուժերն
նագայտուն յատկութիւններն են այս սքանչելի գործին: Գերմաներէն լեզուի մշակու-
նագաւորու աստիճան շարունակ աշխատեցաւ Հանգուցեալը: Գերմաներէնի տարա-
պատելու աստիճանի զարունակ աշխատեցաւ Հայաստանի մէջ ըստ բաւականի տարա-
թիւնը գլխաւորաբար Ռուսաստանի եւ ներկայ Հայաստանի մէջ ըստ բաւականի տարա-
ծուած ըլլալով՝ հարկ չկայ կարծեմ՝ շեշտելու թէ որչափ կարեւոր է եւ ստիպողական
այսպիսի բառարանի մը հրատարակութիւնը հայ ուսանողութեան համար, որ ամէն
տարի խմբովին Գերմանիա կը դիմէ ուսանելու, ինչպէս նաեւ գերմանացի բազմաթիւ
հայերէնագետներու, որոնք Հայերէնի ուսման մէջ այսպիսի բառագրքի մը պակսելովը
ամենամեծ դժուարութիւններու դէմ մաքառելու կը ստիպուին եւ այս իսկ պատճառաւ
Հանգուցեալը զարունակ աշխատեցաւ իր կասին կը մսան:

Հ. Պօղոս Վ. Զաքարեան իր սուրբ եւ անբասիր կեանքով ու լուրջ նկարագրով
օրինակ էր ամէնուն եւ՝ կարծես մարմնացած գաղափարականը Մխիթարեան քահանայի
մը: Ամէն մէկը՝ ըլլար այն Միաբանութեան անդամ կամ օտար, սիրախառն յարգան-
քով միայն կը մերձենար անոր ու կը խօսակցէր հետը: Շատ տարիներու ծանրութեան տակ
է, որ կընցաւ ինկաւ, այլ բռնութեամբ է որ խլուեցաւ մեր շրջանակէն եւ այս է զմեզ ա-
մէնէն աւելի ցաւով համակողմը: Սպեղանին պիտի ըլլայ ինքը իր հոգիով, զոր ներշնչեց իր
սաներուն եւ որով կը շարունակէ սարբիլ մեզի հետ:

ԴԿՏ. Հ. ԱՂԵԱՐԱՆԻ Դ. ՄԱՏԻՈՒՆ

ԴԿՏ. Հ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Վ. ՄԱՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՅՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՀՆՈՐՀԱՆԻՔ

Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը «Հանդէս Ամսօրեայ»ի միջոցաւ երախտագիտական արտագին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ Տեմապատիւ Պր. Գալուստ Կիւլլէնկեանի, որ հաճեցաւ շնորհել Միաբանութեանս ութ հարիւր յիսուս տ. Կիւլլէնկեանի, որ հաճեցաւ շնորհել Միաբանութեանս համար վանատանս՝ Թանգարանուն անգլիական ոսկի անհրաժեշտ նորոգութեանը համար փանատանս՝ Թանգարանին, տպարանին ու մատենադարանին: Արտակարգ այս շնորհին յիշատակը մշտնջենաւորելու համար երախտագիտ զգածումներով առջուն Միաբանութիւնը Մխիթարեան Մատենադարանի Հայկական բաժնին մէջ պիտի փութայ զետեղել վայելուչ արձանագրութիւն մը *ad perpetuam rei memoriam!*

Վրեմ. Մեթ. Մատենադարան

12

Արեւն. Մեհե. ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻԿՆ